Opleidingsplan Haags Matrozenkoor 2016

Het is de ambitie van het Haags Matrozenkoor om een kwalitatief hoogstaand jongenskoor te zijn, dat zowel lokaal, nationaal als internationaal een uitstekende reputatie heeft.
Zij tracht deze doelstellingen te bereiken door o.a.:

- het bieden van een muzikale opleiding op verschillende niveaus, zowel in groepsverband als individueel te realiseren (het zijn van 'koorschool');
- het voorbereiden en beheersen van een breed repertoire, waarin afwisseling van stijl, periode, taal en moeilijkheidsgraad uitgangspunt zijn;
- samenwerking aan te gaan met andere (Haagse) ensembles, zowel amateurs als professionals.

1. Leerdoelen

Gedurende het lidmaatschap van het Haags Matrozenkoor krijgen de jongens een brede opleiding op muzikaal en vocaal gebied. Uitgegaan wordt van een ontwikkelingsgericht traject waarmee een goede muzikale en vocaal-technische basis wordt gelegd. Het traject bestaat uit de volgende drie elementen:

- Vocaal-technisch niveau
- Muzikaal begrip en solfègeniveau
- Gedrag en attitude

De volgende leerdoelen zijn hiervoor geformuleerd:

1.1 Vocaal-technisch

- Het ontwikkelen van een eigen stemgeluid.
- Het leren van een ontspannen lichaamshouding ter bevordering van het zingen.
- Het ontwikkelen van een technische beheerste en gezonde manier van zingen.
- Het ontwikkelen van een mooi kop-, borst- en gemengd register waarin de verschillende registers goed in elkaar overvloeien tot een geëgaliseerde basisklank.
- De gebieden rondom de passagios onder controle krijgen.
- Ademstroom en frasering als basis voor het zingen.
- Het leren gebruik maken van de resonans van het eigen lichaam.
- Het leren aanpassen van de stem qua kleur, dynamiek en articulatie aan wat er nodig is in de muzikale stijl waarin wordt gemusiceerd.

1.2 Muzikaal begrip

- Een intensieve gehoorscholing.
- Training van het muzikaal voorstellingsvermogen.
- Training van solfège vanuit de koorpraktijk.
- Het leren begrijpen van het notenschrift.
- Het leren kennen van muzikale begrippen en aanwijzingen van de componist in de bladmuziek.
- Het leren onderscheiden van verschillende muzikale stijlen en de verschillende manieren van musiceren die daar bij horen.
- Het leren van specifieke vaardigheden op het gebied van koorzang, zoals mengen met de stemgroep, het gelijk inzetten en afsluiten van een frase, samen intoneren en articuleren etc.

- De non-verbale communicatie van een dirigent leren begrijpen en daarop leren inspelen in het moment.
- Het leren omgaan met de uitspraakregels van vreemde talen.

1.3 Gedrag/Attitude

- Het ontwikkelen van een goede podiumpresentatie.
- Het leren omgaan met stress en podiumangst.
- Verantwoordelijkheid leren nemen vanuit het koor.
- Leren werken vanuit concentratie en discipline.
- Het leren functioneren naar de etiquette en gedragsprotocollen die gelden bij de professionele ensembles.
- Het ontwikkelen van de sociale vaardigheden die nodig zijn om samen te werken als een team.
- Zorg dragen voor goed verzorgde concertkleding.

2. Muzikale opleiding

In de jongste koorklassen worden alle leerdoelen nog volledig verweven en aangeboden in de klassikale koorrepetitie. Vanaf de B-klas komt de ontwikkeling in een versnelling en is het effectiever om de diverse onderdelen uit het leerplan in meerdere met elkaar samenhangende lesvormen te onderwijzen:

1. De klassikale koorrepetities
2. De individuele stemvormingslessen
3. De solfègeklassen

2.1 Muzikale opleiding in groepsverband

Binnen het koor wordt grotendeels klassikaal lesgegeven, waarbij uit wordt gegaan van de ontwikkeling van het individuele kind. Hiertoe worden de jongens – niet noodzakelijkerwijs op leeftijd – ingedeeld in de diverse koorklassen.

Het Haags Matrozenkoor bestaat uit zeven klassen:

1. De opleidingsklas (1 repetitie per week)
2. De A-klas (1 repetitie per week)
3. De B-klas (2 repetities per week)
4. De C-klas (2 repetitie per week)
5. De Cambiata-klas (1 repetitie per week)
6. De T/B-klas (1 repetitie per week)
7. Soloklas (1 repetitie per week)

Alle koorklassen - m.u.v. de Cambiataklas - worden geleid door Wouter Verhage. De Cambiataklas wordt geleid door David van Lith.
Voor alle klassen zijn zgn. leerlijnen geformuleerd. Deze zijn opgenomen in bijlage 1.

2.2 Muzikale opleiding individueel

Individuele stemvorming is cruciaal voor de kwaliteit van de stem en wordt gegeven door een zangpedagoog (*vocal coach*). In de verschillende koorklassen van het Haags Matrozenkoor is het onmogelijk om individuele problematiek gericht aan te pakken. De belangen van de dirigent liggen bij de kwaliteit van de groep. Een dirigent is bezig met

koorklank, een naderend concert of een methodisch leerproces. Daarom levert individuele stemvorming zo'n grote bijdrage aan de kwaliteit van het koor. De zangpedagoog kan extern, buiten de belangen van de dirigent om, objectief werken aan de ontwikkeling van de persoonlijke stem en presentatie van de leerling. Daardoor voelt ook ieder kind zich persoonlijk gezien en voelt het zich meer gewaardeerd en serieus genomen. Door middel van het studeren van sololiederen kan de zangpedagoog er voor zorgen dat de leerling meer vertrouwen krijgt in zichzelf, zijn eigen stem en muzikaliteit. Daarnaast wordt de leerling in het koor zelfstandiger bij het instuderen van het koorrepertoire en zal zich minder afhankelijk opstellen van de andere koorleden. Voor de persoonlijk ontwikkeling van ieder individu zijn de tweewekelijkse lessen stemvorming daarom een grote verrijking. Om reden van efficiency vinden deze lessen plaats in groepjes van twee tot drie jongens tegelijk.

Rooster

- De stemvormingslessen worden tweewekelijks gegeven aan jongens uit de B-klas en hoger. Afhankelijk van de koorklas waarin een jongen zit duurt een stemvormingsles 15 tot 30 minuten.
- De stemvormingslessen worden verzorgd door *vocal coach* David van Lith.
- De stemvormingslessen worden in blokken van 9 weken gegeven. De 10e lesweek betreft een inhaalweek waarin uitgevallen lessen (bijvoorbeeld als gevolg van ziekte van de docent) kunnen worden ingehaald.

2.3 Solfègelessen

Tijdens de solfège lessen werken de jongens aan hun muzikaal begrip, hun (innerlijk) gehoor en muzikaal voorstellingsvermogen. Volgens een methode die ontwikkeld is door de componist Kodaly leren de jongens op speelse wijze omgaan met muzieknotatie en werken ze aan het lezen en zingen van muzieknotatie. De les bestaat uit de volgende elementen:

- Solmiseren (do-re-mi); handzingen, van blad zingen en het trainen van moeilijke sprongen.
- Ritmetaal: ritmische vaardigheden worden getraind met complexe oefeningen, werken aan puls doormiddel van allerlei ritme-spelletjes.
- Muzikaal begrip: leren begrijpen van vorm, harmonie, muzikale frases, muzikale begrippen.
- Luistervaardigheden: leren horen van meerstemmigheid, zuiverheid en klank tijdens het zingen.

Deze methode leidt er toe dat de jongens heel makkelijk muziek van blad kunnen zingen en werkelijk begrijpen wat ze aan het doen zijn tijdens het musiceren. De Kodaly-methode werkt altijd vanuit het horen en doen tegelijk. Kinderen leren hoe je goed kan luisteren, leren zich ultiem concentreren, leren muziek heel fysiek te ervaren door het zingen steeds te combineren met bewegen. Ze leren meerdere hersenactiviteiten te combineren en stimuleren daarmee de samenwerken tussen beide hersenhelften en trainen hun geheugen. De kinderen werken in kleine groepjes en op die manier is er dus veel meer aandacht voor de kwaliteiten en verbeterpunten van het individu. Deze lessen zullen direct een positief effect hebben op de manier van musiceren, luisteren tijdens het zingen in het koor en dat leidt weer tot nog mooiere concertresultaten.

In de solfègelessen wordt de lesstof toegespitst op hetgeen in de leerlijn per klas is vastgelegd (bijlage 1). Gezien het feit dat de meeste jongens uit de C- en T/B-klas nog weinig

les hebben gehad met solfège zal het eerste jaar in het teken staan van het wegwerken van de achterstand, waarna vanaf 2017 vooruit gekeken kan worden naar de leerdoelen die bij de koorklassen passen..

Rooster

- De solfègelessen duren 30 minuten en worden gegeven in groepjes van ca. 6 matrozen uit de B-klas en hoger.
- De solfègelessen vinden wekelijks plaats, aansluitend aan een reguliere koorrepetitie.
- De solfègelessen worden verzorgd door Gido Broer, gespecialiseerd docent in de Kodaly-methode.
- De solfègelessen worden in blokken van 9 weken gegeven. De 10e lesweek betreft een inhaalweek waarin uitgevallen lessen (bijvoorbeeld als gevolg van ziekte van de docent) kunnen worden ingehaald.

Bijlage 1 Leerlijnen per klas

Opleidingsklassen:
In de opleidingsklassen leren kinderen in de leeftijd van 4-8 jaar spelenderwijs een grote hoeveelheid eenvoudige liedjes aan. Door veel muziekspelletjes te doen met beweging kunnen kinderen hun energie kwijt en leren ze tegelijkertijd ritmische basisvaardigheden die aansluiten op de muziek die ze aan het zingen zijn. Via de principes van de muzikaal-pedagogische methodes van Kodaly leren de kinderen al doende de belangrijke muzikale basiselementen te ervaren. Aansluitend op hoe kinderen hun moedertaal leren spreken door het eerst veel te doen en te spreken en pas later te leren hoe dat benoemd en geschreven wordt, zo leren kinderen bij het HMK ook de muzikale taal door het te ervaren en te doen, alvorens het benoemen en uitleggen van het notenschrift.
Tevens wordt er in de opleidingsklassen een basis gelegd voor de juiste discipline en lichaamshouding bij het zingen. Kinderen leren vanaf het begin om hun stem op een goede en gezonde manier te gebruiken en leggen in de opleidingsklas al een vocaal-technische basis om mee verder te kunnen in de volgende klassen. De volgende elementen komen in de lessen aan de orde:

- Elementaire kennis notenschrift
- Handzingen
- Ritmetaal
- Solmisatie aan de hand van spelletjes en gehoorsoefeningen
- repertoire gericht op vocaal-technische doelen
- repertoire gericht op het leren houden van een muzikale puls
- Repertoire gericht op muzikaal begrip en muzikale vormen
- Repertoire gericht op motivatie en plezier
- Repertoire gericht op eenvoudige liedjes in vreemde talen
- leren zingen met de kopstem
- Repertoire gericht op eenvoudige canons die zelfstandigheid stimuleren.
- Begrip voor een goede houding van het lichaam
- ademgebruik leren controleren, legato als uitgangspunt

B-klas:
De B-klas is een overgangsperiode waarin de leerlingen van 8-10 jaar worden voorbereid op de C-klas. Het vocaal-technische aspect wordt aanzienlijk uitgebreid en de aandacht voor klank en zuiverheid wordt veel belangrijker. Het legato zingen als ademtechnische basis komt veelvuldig terug in het repertoire. Het noten leren lezen wordt nu een belangrijker onderwerp, altijd gekoppeld aan het repertoire waarmee de kinderen in de les bezig zijn. Het zingen van vreemde talen wordt steeds belangrijker en daarmee wordt in de B-klas eenvoudige volksmuziek uit de hele wereld de basis van het repertoire. Ook wordt er een begin gemaakt met eenvoudige literatuur en eenvoudige meerstemmigheid. De volgende elementen komen in de lessen aan de orde:

- Het leren van het notenschrift
- meerstemmig handzingen
- Uitbreiding van de ritmetaal
- van blad zingen aan de hand van do-re-mi

- complexere muzikale spelletjes
- Repertoire gericht op vreemde talen en eenvoudige volksmuziek uit alle landen
- Repertoire gericht op eenvoudige literatuur en eenvoudige tweestemmigheid.
- Repertoire die aansluit op de muziektheorie die in de les wordt behandeld
- repertoire gericht op complexere canons
- Zangtechniek wordt uitgebreid en gewerkt aan meer vocale beheersing
- Zangtechniek gericht op goede klinkervorming
- Zangtechniek gericht op resonans en een goede kopstembeheersing
- Ademgebruik met legato als uitgangspunt is geïntegreerd.
- Een goede, geconcentreerde lichaamshouding is vanzelfsprekend.
- Het leren van de Matthäus-Passion en voor het eerst hieraan deelnemen
- Voor het eerst deelnemen aan de concerten met het C-koor samen.

C-Klas:
In de C-klas zijn de jongens in hun meest glorieuze periode. Zij zijn dan tussen de 9 en de 14 jaar, afhankelijk van het moment van de stemwisseling. In deze jaren wordt literatuur gezongen, geschreven door de grote componisten van alle tijden. De C-klas verzorgt ook de meeste concerten. Meerstemmigheid tot SSAA wordt normaal. De C-klas werkt samen met de T/B klas en zingt dus ook SATB-literatuur. De C-klas zingt 1x per jaar met orkest. De leerlingen van de C-klas geven de belangrijkste concerten in het jaar, namelijk de Matthäus-Passionen, de kerstconcerten, het zomerconcert en de concertreis. In de C-klas wordt op vocaal-technisch niveau het beste eruit gehaald. Deze jongens hebben een voorbeeldfunctie voor alle jongere groepen en stralen uit wat het visitekaartje van het koor moet zijn. De volgende elementen komen in de lessen aan de orde:

- Vocaal-technische niveau zo hoog mogelijk
- Snel in kunnen studeren van repertoire
- Repertoire gericht op de bestaande literatuur van alle tijden, stijlen en landen.
- Repertoire gericht op meerstemmigheid tot SSAA.
- Kennis muzikale begrippen worden zeer uitgebreid
- Stijl- en periodekennis is belangrijk leerelement
- Repetitiediscipline is zoals het hoort

Cambiata-periode:
Voor de jongens die in de stemwisseling zitten, de zogenaamde Cambiata-stem, is persoonlijke aandacht van groot belang. Als jongens hun prachtige sopraanstem kwijtraken is dat alsof ze een deel van hun ziel verliezen en daarmee een heel emotionele gebeurtenis. Dat valt samen met de al zo ingewikkelde hormonale processen die zich in het lichaam afspelen op die leeftijd. Daarom is er een aparte klas die zich speciaal richt op deze labiele periode van de jongensstem. Voor deze periode is er apart repertoire waaraan wordt gewerkt tijdens de les. Verder zingen deze jongens gewoon mee in het koor bij de alten, tenoren of bassen. Dit kan iedere week anders zijn, afhankelijk van hun stem op dat moment. In de Cambiata-klas wordt gewerkt aan:

- Het met elkaar verwerken van de emoties die bij het verlies van de sopraanstem horen.
- Het leren zingen in de nieuwe mannenstem.
- Het zingen van specifiek op cambiata-stemmen gericht repertoire.

T/B-klas:
Na de stemwisseling kom je in de T/B klas. De T/B klas werkt aan het ontwikkeling van een mooie en solide mannenstem, zij zijn de basis van het SATB-koor. Deze klas moet extra worden gemotiveerd om bij het koor te blijven en daarom werken zij ook aan hun eigen repertoire wat ook Jazz- en popmuziek en wereldmuziek behelst. In deze leeftijd waarin de jongens opzoek zijn naar hun identiteit zijn ze ook onzeker over hun eigen stem en of zingen wel 'cool' genoeg is. Gezelligheid, vriendschap en plezier is voor hun de belangrijkste drijfveer om te blijven komen. Naarmate ze meer zelfvertrouwen in hun eigen stem krijgen, ze zich minder gaan aantrekken wat hun omgeving er van vindt, wordt de muziek voor hen weer belangrijk. Tegelijkertijd hebben deze jonge mannen vele emotionele en waardevolle herinneringen aan het HMK waardoor ze zeer betrokken en trouw kunnen zijn. De T/B hebben een heel erg belangrijke voorbeeldfunctie naar de jongere jongens toe. Veel jongens kijken naar hen op en willen later ook zo goed worden als de T/B. Bij de T/B-klas wordt gewerkt aan:

- Het ontwikkelen van een mooie mannenstem
- Plezier en presentatie van de gezongen muziek
- Eigen inbreng om zelfstandigheid te stimuleren
- Eigen repertoire gericht op Jazz, Pop-, wereld- en filmmuziek
- De T/B hebben ook hun eigen concertjes door het jaar heen.